

Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija

WWW.LU.LV/VDKKOMISIJA

ZIŅAS

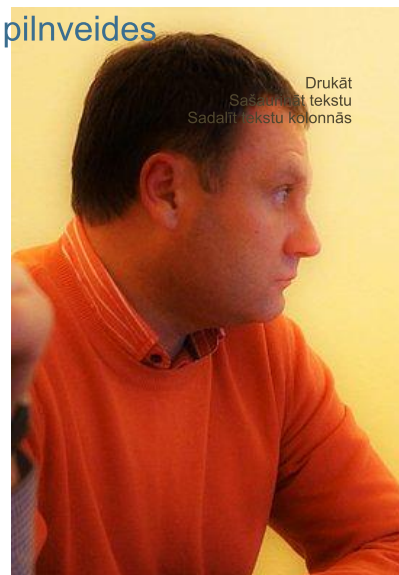
Sākums > Ziņas >

Sadarbības ar VDK fakta konstatēšana: sarežģījumi un pilnveides nepieciešamība

VDK zinātniskās izpētes komisija
02.12.2015

Gatavojoties starptautiski zinātniskajai konferencē un izvērtējot līdz šim paveikto, 2015. gada 17. novembrī LPSR Valsts drošības komitejas zinātniskās izpētes komisija organizēja slēgtu tikšanos komisijas locekļiem un ekspertiem, kuru pētniecība tieši vai netieši saistīta ar sadarbības ar VDK fakta konstatēšanu, lai informētu par zinātniskiem slēdzieniem par tiesu praksi, judikatūru un informāciju, ko atklāj sadarbības ar VDK fakti konstatēšanas lietas.

VDK zinātniskās izpētes komisijas piesaistītais eksperts Juris Stukāns sniedza ilustratīvu ziņojumu par tiesu praksi lietās par sadarbības ar VDK fakti konstatēšanu un vērtējumu par procesa atbilstību likuma "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu" pamatmērķim, uz ko norādīja 1994. gada 24. februāra plenārsēdē tā laika tieslietu ministrs Dr. iur. h. c. Egils Levits un kas ir arī nostiprināts Latvijas Republikas Satversmes ievadā. Proti, likuma mērķis imunizēt sabiedrību pret totalitārisma tendencēm. Tāpēc sadarbība ar VDK kā "galveno, kaut gan nebūt ne vienīgo okupācijas institūciju, kura realizēja okupācijas politiku Latvijā" (tā Egils Levits raksturoja VDK un likuma koncentrēšanos uz VDK 1994. gada 24. februāra plenārsēdē), sadarbības fakta konstatēšanai bija jābūt atbilstīgi veidotai.

Drukāt
Sašaurināt tekstu
Sadalīt tekstu kolonnās

VDK zinātniskās izpētes komisijas piesaistītais eksperts, zinātniskais asistents, Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu kolēģijas tiesnesis Juris Stukāns

Eksperts norādīja uz judikatūru, kas atzīst Latvijas Republikas rīcībā esošo VDK dokumentu autentiskumu un izslēdz attiecīgo dokumentu viltošanas iespēju. Iemesli, kādēļ ir salīdzinoši niecīgs skaits sadarbības ar VDK konstatējošo un spēkā stājušos spriedumu, saistīts ar procesu, kas balstīts uz Kriminālprocesa principiem, kādēļ jebkādas šaubas, un tādu, sakarā ar to, ka ievērojama daļa dokumentu nav pieejama Latvijai, interpretē par labu personai, kas apstrīd sadarbības fakti.

Ievērojot to, ka pārbaudes lietas pārsvarā satur tikai uzskaites dokumentu (alfabētisko un uzskaites kartīšu F-3) un aģentu personas un darba lietu reģistrācijas žurnālā veiktā ieraksta kopiju un ka par attiecīgo dokumentu sagatavošanu un apstiprināšanu atbildīgo VDK darbinieku sniegtās liecības vai nu nesatur ziņas par faktiem, kas dod pamatu atzīt sadarbības fakti, vai attiecīgo personu pieaicināšana nav iespējama, tiesas spiestas secināt, ka pārbaudes lietas izskatīšanā nav gūti pierādījumi, kas neapšaubāmi apstiprinātu apstākļus par pārbaudāmās personas apzinātas sadarbības ar VDK fakti. Tomēr atbilstoši Jura Stukāna ieskatam šāds secinājums liecina tikai par pierādījumu neesību, nevis pierāda sadarbības ar VDK fakta neesību.

Komisijas priekšsēdētāja vietniece juridiskās zinātnes jautājumos Dr. iur. Kristīne Jarinovska vērsa tikšanās dalībnieku uzmanību uz to, ka tiesu praksē vērojama kļūdaina likuma "Par bijušās Valsts drošības komitejas dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu" 3. panta interpretācija. Apzināta sadarbība prasīta vien informatoru sakarā. Darbinieka – štata un ārštata – piekrišana ir formāla rīcība, kas attiecīgi ir novērtējama. Tas vien, ka atklātas lietas, kur tiesas izvērtējušas personas pēc to atzīšanās, ka ir parakstījušas piekrišanu kļūst par ārštata darbinieku, vēl arī atbilstoši kritērijiem, pēc kuriem nosakāmi informatori, liecina par nepietiekamu uzmanību, ko veltījusi juridiskā zinātnē attiecīgo lietu izvērtēšanai.

Sprīžot par sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu procesa pilnveidošanu, Juris Stukāns norādīja: "Novērtējot sadarbības ar VDK fakta pārbaudes un konstatēšanas pastāvošo sistēmu un iespējas iegūt un pārbaudīt pierādījumus, ir pamats atzīt, ka sadarbības ar VDK fakta esības vai neesības konstatēšana nav pilnīga un objektīva. Ir pamats apsvērt nepieciešamību pilnveidot likumā "Par bijušās Valsts drošības komitejas

dokumentu saglabāšanu, izmantošanu un personu sadarbības fakta ar VDK konstatēšanu” paredzēto sadarbības ar VDK fakta konstatēšanas kārtību, ja netiek atrisināts jautājums par piekļuvi VDK dokumentiem, kas izvesti no Latvijas. Tāpat nepieciešams novērtēt iespēju likumā noteikt prezumpciju par sadarbības fakta esību vai neesību, ievērojot to, vai un kādā apmērā pieejami dokumenti par konkrēto pārbaudāmo personu Totalitārisma seku dokumentēšanas centrā.”

Tikšanās dalībnieki atzina, ka sadarbības ar VDK konstatēšanas lietas ir patstāvīgi glabājamas, jo lietu materiāli satur vērtīgu informāciju par VDK darbību. Apstākļi, ka uz lietām norādīts arī termiņš, kas ir tsāks nekā VDK zinātniskās izpētes komisijas darbības termiņš, ir nepieņemams un pieprasa atbilstošu rīcību, informējot par minēto arī Nacionālo drošības padomi.

Saistītās ziņas:

Čekisti kairiņos. Igaunijas PSR un Lietuvas PSR iekšlietu un valsts drošības resoru vadītāji 20.12.2017

Tweet

Patīk 0

Ieteikt

